

3. Радчук Г. Освітній діалог як інноваційна гуманітарна технологія професійного становлення особистості у ВНЗ / Г. Радчук // Педагогічний процес: теорія і практика. - 2017. - Вип. 1. - С. 15-21
4. Садохіна К.С. Психолого-педагогічні умови формування лідерських якостей підлітків. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. 2010. Вип. 9. С. 439 – 448. 61
5. Сушик Н. Теоретичні основи формування лідерських якостей учнівської молоді. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Т.7. 2013. С. 110 – 115. 64

Ірина Колодійчик
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ІДЕНТИФІКАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент
Марія Заміщак

Сучасна система вищої освіти передбачає нові підходи у процесі психологічної підготовки студентів-педагогів. Одним з важливих компонентів професіоналізму в діяльності педагога є актуалізація та реалізація соціально-психологічних механізмів.

Під соціально-психологічними механізмами розуміють різноманітні психологічні впливи або засоби, за допомогою яких здійснюється соціально-психологічне відображення реалій соціального життя, а отже перехід зовнішніх впливів соціального оточення у внутрішні регулятори поведінки. І саме вони ілюструють як саме формується Я-професіонал у процесі психологічної підготовки студентів-педагогів і як здійснюється вибір траєкторії професійного саморозвитку [5].

У студентському віці відіграє особливу роль соціально-психологічний механізм як ідентифікація. Бо саме завдяки цьому механізму розвивається готовність студента до педагогічної діяльності. Почуття самототожності, власної справжності та повноцінності є важливим у діяльності педагога, який повинен бути прикладом наслідування для учнів у відповідності власному Я.

Особливо активно сьогодні дослідженням даної проблеми займаються науковці. Вона досліджувалась багатьма авторами, зокрема К. Абульхановою-Славською, М. Боришевським, Ж. Вірна, Є. Зеєр, В. Клименко, Л. Орбан-Лембрик, А. Лукіяничук Ю. Поваренковим, М.Савчином, В. Століним, Л. Шнейдером та інші. Несформованість даного соціально-психологічного механізму впродовж навчання в закладі вищої освіти проявляється у розладах ідентифікації, аморфності самовизначення та розбалансуванні, тобто втрати або ненабуття цілісності, багатьох інших параметрів особистості.

Ідентифікація – неусвідомлене уподібнення себе зі значущим іншим як зразком на основі емоційного зв'язку з ним. Ідентифікація тісно пов'язана з моделюванням: шляхом ідентифікації починають формуватися статева ідентичність, ціннісні орієнтації, більшість особистісних рис, поведінкові стереотипи. Ю.Приходько[7] акцентує, що у студентському віці відбувається ідентифікація індивіда з авторитетною (референтною) групою, ідентифікація себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності.

К. Абульханова-Славська пропонує чотири типи професійної ідентифікації, а саме: 1) ідентифікація відбувається через вибір професії, що максимально відповідає характеристикам особистості; 2) ідентифікація з професією така, що вона дає можливість руху особистості в професії, по східцям службової кар'єри і ступеням майстерності; 3) тип ідентифікації, при якому рух в професії здійснюється через розвиток, вдосконалення якостей і здібностей особистості; 4) ідентифікація, для якої співпадання з професією обумовлене не лише наявністю здібностей, але й творчою активністю особистості в цілому [1].

На думку А.М. Лукіяничук [6], професійна ідентичність – це динамічна система, яка формується у процесі професійної освіти та активного розвитку професійної компетентності і впливає на ціннісно-сміслову сферу і удосконалення професійної майстерності майбутнього педагога. Відтак, професійна ідентичність майбутнього педагога розуміється науковцями як усвідомлення своєї належності до певної професії, що формується у процесі навчання у закладі вищої освіти та активного розвитку педагогічної компетентності.

У житті особистості професійна ідентичність виконує важливі функції: адаптаційну (до спільноти, соціуму); визначальну (власного статусу, ролі, місця в професійній спільноті); формалізаційну (згуртування компонентів Я, надбання образу Я-професіонал); екзистенціальну (виявлення власних життєвих і професійних пріоритетів, цілей, стилю діяльності); смислову (осягнення сутності професійних цілей, визначення свого професійного майбутнього) [9].

У процесі навчання закладі вищої світи студент зустрічається з певними проблемами, які є ключовими для досягнення професійної ідентичності. Перша група труднощів пов'язана з характером професійної підготовки, цьому відповідає процес професійного самовизначення, тобто набуття смислів майбутньої педагогічної діяльності. Друга група труднощів спричинена входженням до педагогічної професійної спільноти; у моделі професійної ідентичності цьому відповідає процес професійної персоналізації. Третя група труднощів викликана процесами структурування часу, впорядкованості і самостійності в організації життєдіяльності – у моделі становлення професійної ідентичності цьому відповідає процес самоорганізації. Нездатність долати ці проблеми призводить до виникнення кризи ідентичності, тобто порушення цілісності, тотожності та визначеності особистості, яка репрезентується в образі Я [9].

Головними напрямками роботи зі становлення та розвитку професійної ідентифікації майбутнього педагога є набуття знань щодо обраної спеціальності, професійне самовизначення, усвідомлення вектора професійного розвитку та, відповідно, усвідомлення себе як педагога з здоровою педагогічною діяльністю.

Формування у студентів професійної ідентифікації, на думку багатьох науковців [2, 3, 4, 6, 8, 9], включає три основних етапи: Перший етап – адаптаційний (1 курс) – це період осмислення професійної ідентифікації, коли на основі входження у нове соціальне та професійне середовище зовнішня студентська ідентифікація переходить у внутрішню прийняту, усвідомлену, емоційно забарвлену характеристику. Це нестабільний етап, пов'язаний з адаптацією до нової соціальної ролі студента (Я-студент) та очікувань майбутньої професійної ідентичності. Другий етап – стабілізуючий (2-3 курс) – це

період, коли на основі усвідомлення вимог нової соціально-професійної ролі та власних здібностей, та можливостей відбувається усвідомлення досягнень, які зроблені завдяки власним зусиллям. Третій етап – уточнюючий (4-5 курс) – період, коли на основі усвідомлення спектру ролей, засвоєних у ході професіоналізації, відбувається формування нових цілей та перспектив. Це другий нестабільний період, зміст якого зводиться до переосмислення та уточнення різних варіантів професійно творчого саморозвитку, працевлаштування та період розвитку професійної кар'єри (Я-та моя професія та кар'єра). Слід зазначити, що ці етапи формування у студентів професійної ідентифікації не існують самі собою, тісно взаємопов'язані. Проте, становлення професійної ідентифікації студентів-педагогів у закладі вищої освіти має нерівномірний характер, що може призвести до професійної кризи, тобто втрати професійної ідентичності. Змінення професійної самосвідомості характеризується відчуттям непричетності до виконуваної педагогічної ролі, втратою особистісної значущості педагогічної діяльності.

Отже, професійна ідентифікація є необхідною складовою особистості педагога, чинником формування здорового стилю педагогічної діяльності, професійного зростання та професійного розвитку.

Список використаної літератури

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 158 с.
2. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: дис. доктора психол. наук: 19.00.01 / Вірна Жанна Петрівна. – Луцьк, 2004. – 438 с.
3. Гарбузова Г.В. Эмпирические критерии формирования профессиональной идентичности студентов / Г.В.Гарбузова // Управление общественными экономическими системами. – 2007. –№1. –С.3-14. 3
4. Д. Дубовицкая // Психологическая наука и образование, 2004. – № 2. – С. 82-86.
5. Дьяченко М. И. Психология высшей школы / М.И.Дьяченко, Л.А Кандыбович. – 2-е изд. – М.: Изд-во БРУ, 1981. – 383 с. 16.Шнейдер Л.Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг / Л.Б.Шнейдер. – М.: МПСИ; Воронеж: МОДЕК, 2004. – 600
6. Заміщак М.І. Актуалізація та реалізація соціально-психологічної механізми процесі психологічної підготовки майбутніх педагогів / М.І. Заміщак // Методологічні, теоретичні та практичні проблеми психологічної науки. Збірник статей учасників Другої Міжнародної наукової інтернет-конференції «Методологічні, теоретичні та практичні

проблеми психологічної науки». Редактори-упорядники: М.В. Савчин, А.Р. Зимянський – Дрогобич: «Швидкодрук», 2020. – С.69-73.

7. Лукіянчук А. М. Проблема ідентифікації у професійному становленні студентів вищого навчального закладу I-II рівнів акредитації педагогічного профілю / А.М. Лукіянчук. – К., 2010. – 380 с. 7.
- 7а. Приходько Ю.О. Психологічний словник-довідник: навч. посібн. / Ю.О. Приходько, В.І. Юрченко. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
8. Савчин М.В. Психологічні засади організації особистісно-професійного зростання майбутнього педагога: навчальний посібник/ М. Савчин, Л. Василенко // - Дрогобич: РВВДДПУ ім.І.Франка,2012. -24с.
9. Шнейдер Л.Б. Профессиональная идентичность: Теория, эксперимент, тренинг / Л.Б. Шнейдер.- М.:МПСИ;Воронеж: ММОДЕК, 2004. – 600с.

Віра Комар

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЯК СУБ'ЄКТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор
Мирослав Савчин*

Постановка проблеми. Одним із завдань навчання у вищій школі Л.В.Долинська вважає формування потреби і можливості вийти за межі того, що вивчається у ВНЗ, актуалізації саморозвитку, самовдосконалення, самоосвіти, забезпечення такого рівня особистісного розвитку, який надасть майбутньому фахівцю можливість зробити навчально-виховний процес у ВНЗ діалогічним, творчим [2]. Таке бачення завдань вищої освіти дозволяє розглядати професіоналізм не тільки як систему знань, вмінь, навичок і набір позитивних якостей особистості, але і як складне особистісне утворення, що поєднує у собі професійно-моральні якості, психологічні властивості і стани особистості, що забезпечують високі результати у педагогічній діяльності.